

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

Den utvidgade läroplikten ur gymnasie- och yrkesutbildningens perspektiv

Undervisnings- och kulturministeriet
webbinarium 9.3.2021

Piritta Sirvio, regeringsråd
Undervisnings- och kulturministeriet

 **Oppivelvollisuuden
laajentaminen**

FULLGÖRANDE AV LÄROPLIKTEN

Läropliktslagens mål (1 §)

- Att för alla trygga de grundläggande kunskaper och den bildning som behövs i livet och i samhället
 - en läroplikt som upphör efter den grundläggande utbildningen motsvarar inte längre dagens kompetenskrav
- Främja lika möjligheter att utveckla sig själv enligt förmåga och behov
- Höja utbildnings- och kompetensnivån
 - cirka 16 % av åldersklassen blir för närvarande utan en examen på andra stadiet
- Minska skillnaderna i lärande och öka likabehandlingen och jämlikheten i utbildningen.
 - varje ung människa garanteras en examen på andra stadiet
- Öka barns och ungas välfärd
- Ett mål är också att höja sysselsättningsgraden

Reformens ikraftträdande

- Lagarna stadfästes 30.12.2020
- Skyldigheten att söka till utbildning i kraft 1.1.2021
 - även anordnaren av grundläggande utbildning har handlednings- och tillsynsansvar
- Läropliktslagen och avgiftsfriheten i kraft 1.8.2021
- Utbildning som handleder för examensutbildning (HUX) fr.o.m. 1.8.2022
 - påbyggnadsundervisningen efter den grundläggande utbildningen, utbildningen som förbereder för gymnasieutbildning (LUVA) och utbildningen som handleder för yrkesutbildning (VALMA) sammanslås

Centrala lagar

- Läropliktslagen (1214/2020)
- Lagen om utbildning som handleder för examensutbildning (1215/2020)
- Lagen om ändring av gymnasielagen (1217/2020)
- Lagen om ändring av lagen om yrkesutbildning (1218/2020)
- Lagen om ändring av lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet (1220/2020)
- Lagen om ändring av lagen om nationella studie- och examensregister (1221/2020)
- Lagen om ändring av lagen om stöd för skolresor (1223/2020)
- Lagen om ändring av 20 § i lagen om studentexamen (1224/2020)
- Lagen om ändring av 1 och 9 § i lagen om elev- och studerandevård (1225/2020)

Vilka berörs av reformen?

- Unga som fullgör den grundläggande utbildningens lärokurs som läropliktiga 1.1.2021 eller därefter
 - om den grundläggande utbildningens lärokurs har avlagts eller den nuvarande läroplikten har upphört före denna tidpunkt omfattas personen inte av läropliktslagen
 - de som för närvarande deltar i påbyggnadsundervisning efter den grundläggande utbildningen eller VALMA-utbildning omfattas inte av den utvidgade läroplikten.
- Läroplikt och avgiftsfrihet går hand i hand
 - en person som inte omfattas av läroplikt har inte heller rätt till avgiftsfri utbildning på andra stadiet

När läroplikten börjar och upphör (2 §)

- Barn som har sin vanliga vistelseort i Finland är läropliktiga
 - den vanliga vistelseorten bestäms utifrån lagen om hemort
 - de som uppehåller sig i Finland i studiesyfte eller annars tillfälligt är inte läropliktiga (och är inte heller berättigade till avgiftsfri utbildning på andra stadiet)
- Läroplikten börjar på motsvarande sätt som nu det år då barnet fyller 7 år
 - ett undantag är förlängd läroplikt, då läroplikten börjar ett år tidigare
- Läroplikten upphör när man
 - fyller 18 år ELLER
 - avlägger en examen på andra stadiet (studentexamen eller yrkesexamen)

Fullgörande av läroplikten efter slutförande av den grundläggande utbildningen (4 §)

- Gymnasieutbildningens lärokurs
 - lärokursen för unga eller för vuxna
 - inte enbart ämnesstudier
- Grundläggande yrkesexamen eller yrkesexamen
 - PUK ska utarbetas så att tiden för avläggandet av yrkesinriktad examen enligt planen är högst fyra år (YrkesutbL 44 §)
 - enbart delar av examen om man inte har färdigheter för att avlägga hela examen
- Studentexamen

Läroplikten kan dock fullgöras även i (4 §)

- Övergångsskedets utbildningar läsåret 2021–22
 - påbyggnadsundervisning efter grundläggande utbildning (klass 10)
 - utbildning som handleder för yrkesutbildning (VALMA)
 - utbildning som förbereder för gymnasieutbildning (LUVA)
- Utbildning som handleder för examensutbildning (HUX)
 - en ny utbildningshelhet fr.o.m. 1.8.2022
- Folkhögskolornas utbildningar för läropliktiga
 - Utbildningsstyrelsens grunder för läroplanen fr.o.m. 1.8.2021
- Utbildning som handleder för arbete och ett självständigt liv (TELMA)
 - de med svårast funktionsnedsättning

Läroplikt kan även fullgöras av, specialfall (4 och 5 §)

- 17-åringar som inte slutfört den grundläggande utbildningens lärokurs
 - Den grundläggande utbildningen avslutas när den grundläggande utbildningens lärokurs har slutförts eller senast när skolarbetet under läsåret slutar det kalenderår då eleven fyller 17 år. (Lagen om grundläggande utbildning 26 § 1 mom.)
 - grundläggande utbildning för vuxna (läroplikten kan inte fortsätta i den s.k. grundläggande utbildningen för barn)
 - utbildning i övergångsskedet eller examensinriktad utbildning om man antas (i enlighet med grunderna för antagning)
- Invandrare med bristfälliga språkkunskaper
 - grundläggande utbildning för vuxna, även om lärokursen redan skulle vara slutförd (undervisning i läs- och skrivförmåga)
 - folkhögskolornas integrationsutbildningar
- Samer i läsårsutbildning i Sameområdets utbildningscentral
- Motsvarande utbildning utomlands (gränstrakterna) eller på Åland

Tillräckliga framsteg i studierna (6 §)

- Framstegen i de studier som omfattas av läroplikten ska följa den läropliktiges individuella studieplan
 - individuella mål och färdigheter beaktas
- Utbildningsanordnaren har en skyldighet att meddela vårdnadshavaren om den läropliktiges framsteg i studierna inte är tillräckliga
- En vårdnadshavare som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet försummar sin skyldighet att övervaka fullgörandet av läroplikten kan dömas till böter för försummelse av tillsyn av den läropliktige
- Den läropliktige själv drabbas inte av några sanktioner till följd av försummelse av läroplikten

Avbrytande av fullgörandet av läroplikten (7 §)

- Läropliktiga har rätt att avbryta fullgörandet av läroplikten för viss tid
 1. på grund av en långvarig sjukdom eller skada som hindrar fullgörandet av läroplikten
 2. under moderskaps-, faderskaps- eller föräldraledigheten (i praktiken föräldrapenningsperioden)
 3. under en tillfällig vistelse utomlands som varar i minst en månad, om den läropliktige utomlands deltar i utbildning som motsvarar fullgörandet av läroplikten eller han eller hon annars kan anses fullgöra sin läroplikt under vistelsen utomlands
 4. på grund av något annat vägande skäl som hänför sig till den läropliktiges livssituation och som hindrar fullgörandet av läroplikten
- Fullgörandet av läroplikten kan avbrytas tills vidare, om det hinder som avses i 1 punkten är av bestående natur

Beslut om avbrytande

- Beslutet om avbrytande av fullgörandet av läroplikten fattas alltid på den läropliktiges eller vårdnadshavarens/någon annan laglig företrädares **ansökan**
- Om avbrytandet beslutar
 - utbildningsanordnaren
 - boendekommunen om den läropliktige inte är studerande hos någon utbildningsanordnare

HANDLEDNINGS- OCH TILLSYNSANSVAR

Vårdnadshavarens tillsynsansvar

- Den läropliktiges vårdnadshavare ska se till att den läropliktige fullgör läroplikten. (9 §)
- En vårdnadshavare som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet försummar sin skyldighet enligt 9 § att övervaka fullgörandet av läroplikten, ska *för försummelse av tillsyn av den läropliktige* dömas till böter. (22 §)
 - när försummelsen av tillsynsansvaret bedöms ska vårdnadshavarens faktiska möjligheter att övervaka fullgörandet beaktas, t.ex. den läropliktiges ålder, självständigt boende
 - barnskyddsanmälan, utredningsbegäran till polisen
- För den läropliktige själv har inte uppställts några sanktioner till följd av försummelse av läroplikt.

Skyldighet att söka till utbildning samt handlednings- och tillsynsansvar

- Skyldighet att söka till utbildning efter den grundläggande utbildningen (10 §)
 - på våren i 9:an
 - när en utbildning i övergångsskedet tar slut
 - om man annars saknar studieplats (t.ex. avbrutna studier)
- Anordnaren av grundläggande utbildning och utbildning i övergångsskedet har handlednings- och tillsynsansvar i fråga om skyldigheten att söka till utbildning, vilket upphör (11 §)
 - när den läropliktige har inlett fortsatta studier (enbart det att man fått eller tagit emot en studieplats räcker inte)
 - vid den tidpunkt i slutet av augusti som årligen fastslås som den dag när läroplikten granskas
 - inom en månad från det att studierna upphört om den grundläggande utbildningen eller utbildningen i övergångsskedet upphör vid någon annan tidpunkt än vid vårterminens slut

Utredning av den läropliktiges situation i ansökningsskedet (11 §)

- Utbildningsanordnaren utreder den läropliktiges ansökan till utbildning och inledande av studier utifrån de uppgifter som förts in i de **register** som avses i lagen om nationella studie- och examensregister
 - antagningsregistret
 - informationsresursen Koski
 - den nya VALPAS-tjänsten
- Den läropliktige ska på **begäran** av utbildningsanordnaren lämna en redogörelse över ansökningar till och inledande av studier, om uppgifterna inte framgår av registren
- Anmälan till den läropliktiges boendekommun om den läropliktige efter att handlednings- och tillsynsansvaret upphör är utan studieplats (inte har inlett studier)

Handlednings- och tillsynsansvar under studierna (12 §)

- Handlednings- och tillsynsansvaret
 - börjar när den läropliktiga har inlett sina studier
 - upphör när den läropliktiges studierätt eller läroplikt upphör
- Uppföljning av hur den läropliktiges studier framskrider
 - meddela vårdnadshavare om den läropliktige inte genomför sina studier i enlighet med studieplanen
 - utreda om de stödåtgärder som den läropliktige omfattas av från utbildningsanordnarens sida är tillräckliga
 - vid behov hänvisa den läropliktige till andra ändamålsenliga tjänster (social- och hälsovårdstjänster, ungdomsväsendets tjänster, rehabiliteringstjänster)

Om en läropliktig ämnar avbryta sina studier (12 §)

- Tillsammans med den läropliktige och dennes vårdnadshavare ska utbildningsanordnaren utreda möjligheterna att avlägga studier i en annan lärmiljö eller att söka till någon annan utbildning
 - t.ex. verkstadsverksamhet som lärmiljö
 - vid behov ska alternativen utredas i samarbete med en annan utbildningsanordnare
 - utreda om de stödåtgärder som den läropliktige omfattas av från utbildningsanordnarens sida är tillräckliga
 - vid behov hänvisa den läropliktige till andra ändamålsenliga tjänster (social- och hälsovårdstjänster, ungdomsväsendets tjänster, rehabiliteringstjänster)

När en läropliktig anses ha avgått (13 §)

- Innan beslut fattas om att en studerande anses ha avgått, ska det **utredas** om den läropliktige har inlett nya studier
 - registeruppgifter eller uppgifter begärs av den studerande själv
- Om nya studier inte inletts
 - anses han eller hon ha avgått
 - anmälan till boendekommunen
- Egen avgångsanmälan
 - en läropliktig kan anses ha avgått på basis av egen anmälan **endast om** den läropliktige har inlett nya studier

Boendekommun

- Vad är en boendekommun?
 - den faktiska boendekommunen, som i vissa fall kan vara en annan än hemkommunen
 - hemkommunen, om annan utredning saknas (t.ex. adressuppgifter som uppgetts till läroanstalten)
- Vilken instans i boendekommunen är ansvarig?
 - i läropliktslagen fastslås inte vilken instans i boendekommunen som ansvarar för de handlednings- och tillsynsuppgifter som avses i lagen
 - varje kommun bestämmer själv hur handledningen och tillsynen ordnas
 - anmälningar via VALPAS-tjänsten

Boendekommunens handlednings- och tillsynsansvar

- Börjar när en i läropliktslagen avsedd anmälan om att en läropliktig saknar studieplats eller har avbrutit sina studier har gjorts till den läropliktiges boendekommun
- Upphör när den läropliktige har inlett studier
 - handlednings- och tillsynsansvaret övergår till utbildningsanordnaren
- Har i sista hand dessutom alltid ansvaret om det inte har ålagts någon annan aktör
 - sådana som deltar i den grundläggande utbildningen som hemundervisning
 - unga som nyligen flyttat till Finland och som ännu inte börjat i någon utbildning

Boendekommunens uppgifter

- Reda ut den ungas situation och stödbehov
 - tillsammans med den läropliktige och dennes vårdnadshavare eller någon annan laglig företrädare
- Hänvisa personen
 - att söka till en lämplig utbildning
 - vid behov till andra ändamålsenliga tjänster
 - vid behov ansöka om avbrytande av fullgörandet av läroplikten (om inte är i skolskick)
- Anvisande av studieplats

Anvisande av studieplats (15 §)

- Boendekommunens uppgift
- **Två månader efter** att anmälan inkommit
 - tid för att reda ut situationen och fritt söka till utbildning
- I utbildning som handleder för examensutbildning eller utbildning som handleder för arbete och ett självständigt liv.
 - läsåret 2021–22: de nuvarande utbildningarna i övergångsskedet (26 §)
- Studieplats anvisas vid **närmaste lämpliga läroanstalt**
 - boendekommunen har inte ansvar för att anordna utbildning
 - kan vara en läroanstalt som ligger inom en annan kommuns område (tillstånd att anordna HUX-utbildning)
 - boendekommunens egen HUX-utbildning
- **Viktigt att bygga upp regionala verksamhetsmodeller!**

AVGIFTSFRI UTBILDNING PÅ ANDRA STADIET

Avgiftsfri utbildning på andra stadiet

- I och med den utvidgade läroplikten utvidgas även den studerandes rätt till avgiftsfri utbildning på andra stadiet
- Avgiftsfritt för den studerande
 - undervisning och dagliga måltider (nuläget)
 - läroböcker och annat material som behövs i undervisningen
 - arbetsredskap, arbetsdräkter och arbetsmaterial som behövs i undervisningen
 - de fem prov som förutsätts bli avlagda i slutet av gymnasiets lärokurs för att avlägga studentexamen och, i fråga om dessa, omtagning av underkända prov
 - Minst sju km långa skolresor (genomförs inom ramen för det nuvarande systemet för skolresestöd)
 - i vissa specialfall också inkvarterings- och resekostnader (över 100 km till närmaste läroanstalt)

Avgiftsfrihetstid (16 §)

- Till utgången av det kalenderår då den studerande fyller 20 år
 - inom denna tidsgräns tillåts byte av studieplats, deltagande i utbildning i övergångsskedet etc.
- Rätten upphör när en examen på andra stadiet har avlagts
 - för dem som avlägger dubbelexamen när båda är avlagda (enligt huvudregeln dock senast vid utgången av det kalenderår då den studerande fyller 20 år)
- Vem omfattas av avgiftsfriheten?
 - ”är eller har varit en i läropliktslagen avsedd läropliktig”
 - tillämpas aldrig på studier som har inletts efter utgången av det kalenderår då den studerande fyller 20 år

Avgiftsfrihetens omfattning (17§)

- Läromedel som behövs vid undervisningen samt arbetsredskap, arbetsdräkter och arbetsmaterial är avgiftsfria.
- Avgiftsfria är dock inte musikinstrument, idrottsredskap eller andra motsvarande redskap och tillbehör som behövs i utbildningar som betonar särskilda intressen och som är avsedda för den studerandes personliga bruk och kan användas också utanför undervisningen.
- Skäliga avgifter kan tas ut för frivilliga studieresor, besök, evenemang och andra motsvarande verksamheter som kompletterar studierna.

Gränsdragning i fråga om avgiftsfriheten

- Tillämpningspraxis från fall till fall samt rättspraxis
 - Vanliga frågor-spalten på minedu.fi
- **Undervisningen är alltid avgiftsfri**
- Omfattas av avgiftsfriheten:
 - certifikat och myndighetsavgifter (t.ex. hygienpass, kort för heta arbeten), som är en förutsättning för avläggande av examen
- Avgifter kan tas ut för frivilliga studieresor
 - kostnader för resor och inkvartering, även utlandsresor
 - inträdesbiljetter under utfärder
- Det ska alltid finnas ett alternativ för att avlägga examen helt avgiftsfritt

Hörande av undervisningspersonalen (18 §)

- Utbildningsanordnaren ska höra undervisningspersonalen innan läromedel samt arbetsredskap, arbetsdräkter och arbetsmaterial anskaffas
- Undervisningspersonalens möjligheter att påverka tryggas

Principen om avgiftsfria skolresor

- Inom ramen för FPA:s system för skolresestöd
 - också i fortsättningen söks skolresestöd hos och beviljas av FPA
- Kommunen eller utbildningsanordnaren har **ingen skyldighet** att ordna skolskjuts
 - utbildningsanordnaren **kan frivilligt ordna skolskjuts**
 - skolresestödet betalas till utbildningsanordnaren om den studerande har rätt till skolresestöd
- Om man har sökt till den närmaste läroanstalten eller till en inom en annan kommuns område saknar betydelse
 - daglig skolresa

Skolresestödet – vad ändras?

- Framöver två lite olika former av rätt till skolresestöd
 - de som är berättigade till avgiftsfri utbildning i enlighet med läropliktslagen
 - övriga som är berättigade till stöd för skolresan (nuläge)
- Centrala förändringar
 - gränsen för den skolresa för vilken stöd betalas 10 km -> 7 km
 - självriskan (43 eur/mån.) slopas
 - Gränsen på 54 euro för minimikostnaderna slopas (nya mottagare särskilt inom HRT-området)

Särskilda inkvarterings- och reseersättningar (19–21 §)

- Om färdvägen från den läropliktiges hem till **närmaste** gymnasium eller yrkesläroanstalt med flera branscher är **över 100 kilometer**
 - den studerande kan välja mellan gymnasie- och yrkesutbildning
 - flera branscher = minst två utbildningsområden
 - undervisningsspråk finska eller svenska (undervisningsspråket enligt lagen om grundläggande utbildning)
 - samma principer för HUX- och TELMA-utbildning, om den är den närmaste "lämpliga" utbildningen
- Ingen rätt om man utnyttjar sin rätt att söka fritt och söker in till utbildning längre bort
- Ingen rätt även om man t.ex. skulle söka till ett gymnasium med särskild utbildningsuppgift eller ett visst utbildningsområde som inte finns vid den närmaste läroanstalten
- Utbildningsanordnaren beslutar om beviljande av inkvarterings- och reseersättning efter ansökan
 - sökande av ändring hos förvaltningsdomstolen

TILLGÅNG TILL UPPGIFTER

Tillgång till uppgifter: handlednings- och tillsynsansvar (23 §)

- En undervisnings-/utbildningsanordnare och kommun med handlednings- och tillsynsansvar har trots sekretessbestämmelserna rätt att av en annan undervisnings-/utbildningsanordnare eller kommun få de uppgifter som är nödvändiga för att kunna fullgöra sina uppgifter som avses i denna lag
 - om den läropliktiges ansökan till utbildning
 - om antagning och mottagande av studieplats
 - om inledande och avbrytande av studier och avbrytande av fullgörandet av läroplikten
- I praktiken huvudsakligen från antagningsregistret och informationsresursen Koski

Tillgång till uppgifter: avgiftsfrihet (23 §)

- Utbildningsanordnaren har trots sekretessbestämmelserna rätt att av en utbildningsanordnare eller av den kommun som har handlednings- och tillsynsansvaret få de uppgifter som är nödvändiga för att utbildningsanordnaren ska kunna fullgöra sina uppgifter i anslutning till den avgiftsfria utbildning som avses i denna lag
 - om en studerandes läroplikt
 - om tidigare studier
 - om avbrytande av fullgörandet av läroplikten eller tidigare studier
- I praktiken huvudsakligen från informationsresursen Koski

Uppgiften om avgiftsfri utbildning ska föras in

- Utbildningsanordnaren ska när studierna inleds utreda om den studerande har rätt till avgiftsfri utbildning eller inte
- Uppgiften förs in i informationsresursen inom undervisning och utbildning
 - Lag om nationella studie- och examensregister 9 c §
 - Uppgiften om avgiftsfrihet används också av FPA och Studentexamensnämnden
- I informationsresursen ska det även föras in uppgift om huruvida den studerandes rätt till avgiftsfri utbildning har förlängts (förlängningsperioden)

Läropliktsregister

- Nytt 2 a kapitel (Lagen om nationella studie- och examensregister)
 - de uppgifter som förts in i läropliktsregistret används vid genomförandet av det handlednings- och tillsynsansvar samt den avgiftsfria utbildning som enligt bestämmelserna i läropliktslagen ankommer på utbildningsanordnare, huvudmän för läroanstalter och kommuner
 - innehåller uppgifter om när en person börjat fullgöra sin läroplikt, om avbrytande av läroplikten och när den upphört samt uppgifter om den instans som har handlednings- och tillsynsansvar på det sätt som föreskrivs i läropliktslagen
- Utbildningsanordnaren ska föra in uppgifter:
 - om läroplikten inleds vid någon annan tid än som 7-åring
 - beslut om avbrytande av fullgörandet av läroplikten
 - uppgift om den (boende)kommun som lämnats ett meddelande om den läropliktige

Tillgång till uppgifter när en studerande övergår till en annan läroanstalt (23 §)

- När en läropliktig övergår till en annan utbildningsanordnares utbildning
 - ska den tidigare utbildningsanordnaren trots sekretessbestämmelserna utan dröjsmål lämna den nya utbildningsanordnaren de **uppgifter som är nödvändiga för ordnandet av den läropliktiges utbildning**
 - i praktiken i allmänhet uppgifter i anslutning till behov av särskilt stöd
 - motsvarande uppgifter ska lämnas också på begäran av den nya utbildningsanordnaren

Rektorns och lärarens rätt att få uppgifter (23 §)

- Utöver de nödvändiga uppgifter som ges i samband med att en läropliktig övergår
- Rektorn och en lärare som deltar i den läropliktiges undervisning har rätt att trots sekretessbestämmelserna få de uppgifter som är nödvändiga för ordnandet av den läropliktigas utbildning av dem som deltar i **studerandevårdsarbetet**

Var kan man få närmare information?

Läropliktslag (1214/2020)

<https://www.finlex.fi/sv/laki/alkup/2020/20201214>

Regeringens proposition RP 173/2020 rd

https://www.eduskunta.fi/SV/vaski/KasittelytiedotValt+iopaivaasia/Sidor/RP_173+2020.aspx

UKM:s webbsidor

<https://minedu.fi/sv/utvidgningen-av-laroplikten>

Vanliga frågor-spalten

<https://minedu.fi/sv/fragor-och-svar-om-laroplikten>

